

The Journal of Academic Social Science Studies

International Journal of Social Science

Volume 6 Issue 3, p. 701-..., March 2013

**EĞİTİM DÜZEYİ VE KARDEŞ SAYISININ SUÇ
DAVRANIŞIYLA İLİŞKİSİ: ÇANAKKALE E TİPİ KAPALI CEZA
İNFAZ KURUMU ÖRNEĞİ**

*RELATIONSHIP BETWEEN EDUCATION LEVEL, NUMBER OF SIBLINGS
AND CRIMINAL BEHAVIOR: EXAMPLE OF ÇANAKKALE E-TYPE CLOSED
PRISON*

Yrd. Doç. Dr. Mehmet Devrim TOPSES

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü

Abstract

Crime is a social phenomenon which poses a threat to the social order and traditional value systems and norms. It is not sufficient set against crime phenomenon with only criminal penalties and rehabilitation activities. Classic and contemporary sociological theories have found that crime phenomenon associated with many social variables such as family, education, poverty, unemployment, age and gender. The aim of this research is to examine the relationship between education level, number of siblings and individual criminal behavior. After obtaining permission from Republic of Turkey The Ministry of Justice General Directorate of Prisons and Detention Houses; 388 prisoners found guilty on intentional homicide, theft, abduction of girls, rape, wounding, robbery, holding, using and selling drugs and money scam in Çanakkale E-type closed prison are given a ten-question survey form. Questionnaires are filled under the supervision of social workers and law enforcement officers who work in the psycho-social unit of prison. The collected data is converted into frequency tables with the help of SPSS 16.0 package program. As a result, it is found out that great majority of the prisoners are primary school graduate; they come from families of five or more children; a considerable part of them are school dropouts. Apart

from that, it is determined that prisoners' families have a lower level of education than their children, especially illiteracy among prisoners' mothers is so common. The findings of the study support the theoretical approaches of Hirschi and Farrington.

Key Words: Social Bond Theory, Education Level, Parent's Education Level, Number of Siblings, School Dropout, Crime.

Öz

Suç, toplumsal düzeni ve geleneksel değer ve norm sistemlerini tehdit etmekte olan sosyal bir olgudur. Suç olgusuna yalnızca cezai yaptırımlarla ve topluma yeniden kazandırıcı (rehabilite edici) etkinliklerle karşı koymak yeterli değildir. Klasik ve çağdaş sosyoloji teorileri aile, eğitim, yoksulluk, işsizlik, yaş ve cinsiyet gibi çok sayıda toplumsal değişkenin suç olgusuyla ilişkisi olduğunu saptamışlardır. Bu araştırmanın amacı ise eğitim düzeyi ve kardeş sayısının bireyin suç davranışıyla olan ilişkisini sınamaktır. T.C. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğünden gerekli izinler alındıktan sonra, Çanakkale E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda kasten adam öldürme, hırsızlık, kız kaçırma, ırza geçme, yaralama, gasp, uyuşturucu bulundurma, kullanma ve satma, çeşitli parasal dolandırıcılık suçlarından yatmakta olan 388 hükümlüye 21 sorudan oluşan anket formu verilmiştir. Anketler Cezaevinin psiko-sosyal biriminde görev yapmakta olan sosyal çalışmacı ve infaz koruma memurları gözetiminde doldurulmuştur. Toplanan veriler SPSS 16.0 paket programı kullanılarak frekans tablolarına dönüştürülmüştür. Sonuç olarak hükümlülerin büyük çoğunluğunun ilkokul mezunu olduğu, çoğunluğunun beş ve daha fazla sayıda çocuğu olan ailelerden geldikleri, önemli bir bölümünün ise okulu terk etmiş kimselerden oluştuğu tespit edilmiştir. Bunun dışında, hükümlü ailelerinin eğitim düzeyinin çocuklarından daha geride olduğu, özellikle hükümlü anneleri arasında okuma-yazma becerisi olmayanların daha yaygın olduğu saptanmıştır. Ulaşılan bulgular, Hirschi ve Farrington'un kuramsal yaklaşımlarını destekleyecek niteliktedir.

Anahtar kelimeler: Sosyal Bağ Kuramı, Eğitim Düzeyi, Ebeveyn Eğitim Düzeyi, Kardeş Sayısı, Okuldan Terk, Suç.

1. Giriş

Toplumsal yapıdaki tüm ilişkiler çeşitli norm ve kurallar sistemine göre işlediği gibi, yine bu norm ve kurallar sistemi tarafından güvence altına alınmıştır. Toplum üyelerinin yaşamlarını nasıl kazanacakları, soylarını nasıl sürdürecekleri ya da statü ve saygınlık ölçütleri, toplumsal kurumlar tarafından belirlenmiştir. Benzer şekilde toplum üyelerinin doğuştan getirdikleri ya da sonradan kazandıkları hakları, can ve mal güvenlikleri toplumun oluşturduğu çeşitli ilişki sistemleri tarafından korunmaktadır. Kısacası norm sistemleri ve kurumsallaşmış ilişkilerin başlıca işlevi, toplumsal düzeni sağlamalarıdır. Kurumsal öğelerin ve çeşitli normların bulunmadığı ya da işlevselliğini yitirdiği bir toplumsal ilişkiler sisteminden söz edilemez.

Kriminoloji literatüründe suç, kanunlarda açıkça yasaklanan ve karşılığında bir ceza öngörülen her türlü eylem olarak tanımlanmaktadır (Dolu, 2012, s.34). Bu özelliğiyle suç, toplumun ayıplamasıyla yetinilen sapkın davranışlardan ayrılır. Suç, geleneksel norm ve değerler sisteminin dışında gerçekleşen bir eylem olması ve ona karşı yıkıcı bir nitelik taşıması nedeniyle toplumsal yapıya yönelmiş bulunan başlıca tehditlerden birisidir. Genel olarak bakıldığında toplumlar suç olgusuna cezalandırıcı yaptırımlar ve yeniden topluma kazandırıcı (rehabilitasyon) düzenlemelerle karşı koymuşlardır. Bunun dışında, suç olgusunu yaratan toplumsal değişkenlerin saptanması ve bu değişkenleri içine alan toplumsal düzenlemelerin yaşama geçirilmesi yeni ve gerekli bir çalışma konusudur (Giddens, 2008:842).

Bu araştırmada suç olgusunun yalnızca eğitim düzeyi ve kardeş sayısı değişkenleriyle olan ilişkisi üzerinde odaklanılacaktır. Suç sosyolojisine ilişkin kuramsal literatür, çoğunlukla, eğitim düzeyi ve suç davranışının sıklığı arasında negatif bir korelasyon olduğu ve aile içinde kardeş sayısı arttıkça çocuğun suça yönelme olasılığının da artacağı varsayımları üzerine dayanmaktadır. Araştırmanın amacı, ilgili literatürü Türkiye koşullarında daha önce sınınamış olan uygulamalı literatüre katkı sağlamaktır. T. C. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nün 20.12.2012 tarih ve B.03.0.CTE.0.00.09.204.06.03/3269/170878 sayılı izni doğrultusunda Çanakkale E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda kalan 388 hükümlüye bir sosyal çalışmacı ve infaz koruma memurlarının gözetiminde anket çalışması uygulanmış, toplanan veriler yoluyla suç olgusunun eğitim düzeyi ve kardeş sayısı ile olan ilişkisi tespit edilmiştir. Araştırma sonucuna ulaşılan bulguların ülkemizdeki suç sosyolojisi çalışmalarına çok sınırlı da olsa deneysel açıdan katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

2. Kuramsal Temeller ve Hipotezler

Kızmaz (2004)' a göre eğitim düzeyinin suç olgusuyla üç temel açıdan ilişkisi kurulabilir. Birinci olarak eğitim düzeyi yükseldikçe, bireyin içinde bulunduğu toplumsal ilişkiler sürecinde karşılaştığı engelleri ya da sorunları akılcı ve toplumca kabul edilebilir sınırlar içinde aşabilme yeteneği gelişmektedir. Örnek olarak, insan yaşamının değerini kavramış, toplumsal hakların ve cezai yaptırımların ayırımında olan bireyin kendisini hor gören birisini öldürmek yerine dava etmesi daha yüksek bir olasılıktır. İkinci olarak eğitim kurumunun toplumsal hareketliliği sürdüren bir işlev görmesi, bireyin yeni iş ve meslek olanaklarına kavuşmasını kolaylaştırmaktadır. Düzenli bir mesleği, temel gereksinimlerini kolaylıkla karşılayabileceği geliri olan bireylerin özellikle mala karşı suçlara yönelme eğilimleri daha zayıf olacaktır. Üçüncü olarak eğitim kurumları, birey üzerinde sağladıkları denetim ve otorite mekanizmalarıyla bireyin suça yönelmesini engelleyici bir işlev görmektedirler. Okul ve öğretmenler, bireyi topluma bağlayan ve onun suçlu alt kültür gruplarıyla ilişkisine olanak tanımayacak ölçüde boş zamanlarında onun yanında olan formel kurum ve kimselerdir.

Eğitim düzeyi ve suç ilişkisi açıklanırken kullanılan üçüncü yaklaşım, aynı zamanda Travis Hirschi'nin geleneksel kontrol kuramının temel dayanaklarını oluşturmaktadır. Durkheim'ın "biz toplumsal varlıklar olduğumuz ölçüde ahlaki varlıklarız" yönündeki saptamasından etkilenmiş olan Travis Hirschi, topluma yönelik bağlılık ilişkileri zayıf olan ya da hiç olmayan kimselerin suça yönelme olasılıklarının çok daha yüksek olduğunu ileri sürmektedir (Hirschi, 2002: 18). Travis Hirschi'nin kontrol teorisine göre okul, bireyi topluma bağlayan büyük toplumsal örgütlenmeler arasındadır. Okul, yaşama henüz yeni katılmış olan bireyin toplumun değerlerini ve kurallarını öğrendiği, yeni arkadaş ve öğretmenler aracılığıyla topluma bağlandığı bir kurumdur. Söz konusu bağlılık ise Hirschi'ye göre birey üzerinde toplumsal bir denetim mekanizması işlevi görmekte, onu geleneksel değerlere ve ilişkiler sistemine zarar verecek eylemlerden korumaktadır (İçli, 2007: 126; Dolu, 2012: 275). Bu kuramsal yaklaşım kabul edildiğinde, okulu terk etmiş, eğitimine devam etmemiş ya da hiç okula gitmemiş bireylerin toplumla bağları zayıflamış olduğu için suç eylemlerine yönelme eğilimi taşıyabilecekleri öngörülebilir.

Eğitim düzeyinin suç olgusuyla ilişkisi, ülkemizde yapılan çeşitli uygulamalı araştırmalarla test edilmiştir. Çitçi (2009)'nin Türkiye genelindeki 32 ceza-ınfaz kurumunda; İçli (1987)'nin Ankara Yarıaçık Cezaevi'nde; Dinler ve İçli (2009)'nin Isparta E Tipi; Avcı (2008)'nin Erzurum E Tipi; Kızmaz (2010)'ın ise Elazığ E Tipi Kapalı Ceza İnfaz kurumlarında yürütmüş oldukları araştırmalar sonucunda, çeşitli suçlardan hükümlü bulunan mahkumların önemli bir çoğunlukla ilköğretim mezunu, en yüksek derecede ise ortaokul mezunu oldukları saptanmıştır. Bunun dışında Durusoy ve arkadaşları (2008)'nin Türkiye genelindeki resmi suç istatistiklerinden yola çıkarak yaptıkları araştırma, Cantürk ve Koç (2010)'un adli tıp kurumuna intikal eden cinsel suç sanıkları üzerindeki araştırmaları, Erdoğan (2005)'nin Diyarbakır 75. Yıl Sosyal Hizmetler Gençlik Merkezi'nde ve Korkmaz (2007)'in Malatya kent merkezinde emniyete intikal eden suç olayları üzerinde tamamladıkları araştırmaların sonuçları, suçluluğun eğitim düzeyindeki düşmeye bağlı olarak arttığını doğrulamıştır. Cömertler ve Kar (2007) ise bu sonuçlardan ayrı olarak Türkiye genelinde 81 ildeki resmi verileri kullanarak hazırladıkları yatay kesit analizinde eğitim düzeyi arttıkça suçun azalmadığını bulmuşlar, bu sonucu ise eğitim sisteminin kalitesi ve niteliğindeki düşüklüğe bağlamışlardır.

Cezaevlerinde suç ve eğitim düzeyi ilişkisini test etmek amacıyla yürütülmüş olan yukarıdaki araştırmaların bazıları, eğitim düzeyinin dışında, çeşitli nedenlerle okulu terk etmiş olmanın da suç davranışıyla güçlü bir ilişkisi olduğunu göstermiştir. Örnek olarak Avcı (2008), Erzurum E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda kalan 18 ve daha altı yaş grubu çocukların eğitim düzeyine ilişkin hazırladığı istatistikleri yorumlarken, bu yaş grubunun, içinde buldukları eğitim kademesini henüz bitirmeden çeşitli nedenlerle okullarını terk etmiş çocuklardan oluştuğunu tespit etmiştir. Dinler ve İçli (2009)'nin araştırmasında hükümlülerin yüzde 76.5'i çeşitli nedenlerle okullarını terk ederek öğrenim hayatlarını yarıda bırakmışlardır. Kızmaz (2010)'ın araştırmasına göre ise Elazığ E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda yatmakta

olan çeşitli yaş gruplarından mahkumların yüzde 51.3'ü okullarını terk etmiş olan kimselerden oluşmaktadır. Bu sonuçlar eğitim düzeyindeki düşüklüğün yanısıra, okulu terk etmiş olmanın da suç olgusuyla ilişkisi olduğunu gösteren bulgulardır.

Okulu terk etmek ve suç değişkenleri arasındaki korelasyon ilişkisini doğrulayan araştırma bulguları, aynı zamanda ebeveynlerin eğitim düzeyinin de bireyin suça yönelmesinde anlamlı değişkenlerden birisi olduğu sonucunu içermektedir. Bu anlamda Kızmaz (2004), Erdoğan (2005), Akduman ve arkadaşları (2007), Avcı (2008), Seyhan ve Zincir (2008), Dinler ve İçli (2009), Sevim ve Soyaslan (2009)'nın araştırmalarındaki ortak bulguya göre suçluların anne ve babaları çok yüksek bir oranda okur-yazar olmadıkları gibi, çoğunlukla eğitim durumları ilkökul düzeyindedir. Araştırmalarda ortaya çıkan dağılım sonuçları incelendiğinde, anne ve babanın eğitim düzeyi ile çocuklardaki saldırganlık ve suça yönelme eğilimleri arasında negatif bir korelasyon olduğu görülmektedir.

Sosyolojik nitelikli suç teorileri arasında, bireyin suça yönelmesinde etkisi incelenen demografik değişkenlerden diğeri ise kardeş sayısıdır. Farrington (2006)'a göre aile üyelerindeki artış ya da ailenin kalabalıklaşması ile çocukların suça yönelme davranışı arasında güçlü bir ilişki bulunmaktadır. Zira kardeş sayısının yüksek olması, ebeveynlerin her bir çocuğa sundukları sosyal ve duygusal destek düzeyini aşağıya çekecek, aile üyelerinin kendi aralarındaki ilgi ve kontrol mekanizmasını zayıflatacaktır. Örnek olarak West ve Farrington'un 10 yaşındaki çocuklar üzerinde 1973 yılında yapmış olduğu araştırma sonucuna göre, ailenin sosyo-ekonomik düzeyi ne olursa olsun, daha az kardeşi olanlarla karşılaştırıldığında dört ve daha fazla sayıda kardeşi olan çocukların suç davranışına eğilimi daha yüksek bulunmuştur. (Akt: Wasserman ve arkadaşları, 2003:6). Farrington'un kuramsal yaklaşımı kabul edildiğinde, kardeş sayısındaki artış, çocuğun suçlu davranışa yönelmesinde aile büyüklüğünden kaynaklanan risk faktörleri arasında sayılabilir.

Ülkemizde kardeş sayısındaki artışın suç davranışıyla olan ilişkisi sınırlı sayıdaki araştırmayla test edilmiştir. Avcı (2008)'nin Erzurum E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'ndaki araştırmasına göre 18 yaş ve altındaki tutuklu çocukların yüzde 72.2'sinin 5 ve daha fazla sayıda kardeşi bulunmaktadır. Benzer şekilde, Sevim ve Soyaslan (2009)'ın Elazığ ilindeki hırsızlık suçu failleri üzerinde gerçekleştirdikleri araştırmaya göre, katılımcıların yüzde 61.1'inin 4 ve daha fazla sayıda kardeşi bulunmaktadır. Dinler ve İçli (2009)'nin Isparta E Tipi Cezaevi'ndeki araştırmasına göre suçluların yüzde 23.3'ünü oluşturan çoğunluğu 6 ve daha fazla sayıda çocuklu aileden gelmiştir. Seyhan ve Zincir (2009)'in Kayseri'deki İncesu Çocuk Tutuklu Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda gerçekleştirdiği araştırma sonuçlarına göre suça karışmış gençlerin ortalama kardeş sayısı 3.9 olup, yüzde 88.6'sının 3 ve daha fazla sayıda kardeşi bulunmaktadır. Bu sonuçlar, suçlu bireylerin kalabalık ailelerden geldiklerini doğrulamaktadır. Öyle ki, İçli (1987)'nin Ankara Yarıaçık Cezaevi'nde gerçekleştirdiği araştırmasında kalabalık aile yapısının her bir aile üyesinin suç işlemesi üzerinde pozitif yönlü bir etki yaptığı doğrulanmış, bununla birlikte söz konusu etki zayıf düzeyde bulunmuştur.

Yukarıdaki kuramsal yaklaşımlar ve bu kuramları sınanan uygulamalı araştırmalar, bireyin ve ailesinin eğitim düzeyinin; bireyin okulu terk etmiş olmasının ve aile içindeki kardeş sayısının suçlu davranışın toplumsal özellikleri arasında sayılabileceğini göstermektedir. Bizim araştırmamızda ise yukarıdaki kuramsal temellere dayalı olarak sınanacak olan dört temel hipotez şöyle belirtilebilir:

1. **Hipotez:** Hükümlülerin çoğunluğu ilkokul mezunlarından oluşmaktadır.
2. **Hipotez:** Hükümlülerin ebeveynlerinin çoğunluğu ilkokul mezunlarından oluşmaktadır.
3. **Hipotez:** Ortaokulu terk etmiş bulunan hükümlülerin sayısal oranı, ortaokul mezunlarından daha yüksektir.
4. **Hipotez:** Hükümlülerin çoğunluğunun beş ve daha fazla sayıda kardeşi bulunmaktadır.

3. Araştırmanın Evreni ve Yöntemi

T.C. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nden gerekli yasal izinler alındıktan sonra uygulama çalışmasına başlandığı gün olan 26.12.2012 tarihinde Çanakkale E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda kalan 460 hükümlünün tamamı, bu araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Hükümlülerin dışında, cezaevinde kalan tutuklu ve hüküm özlü statüsündekiler henüz suçları yasal olarak kesinleşmediği için araştırma kapsamının dışında tutulmuşlardır. Bunun dışında taksirle adam öldürme suçundan hükümlü bulunanlar, isteyerek ya da planlayarak bu suçu işlemedikleri için değerlendirmeye alınmamıştır. Değerlendirmeye alınan suçlar kasten adam öldürme, hırsızlık, kız kaçırma, ırza geçme, yaralama, gasp, uyuşturucu bulundurma, kullanma ve satma, çeşitli parasal dolandırıcılık suçlarıdır. Katılımcıların tümü araştırmaya gönüllü olarak katılan hükümlülerdir.

Araştırmanın ölçme aracı, 21 sorudan oluşan bir anket formundan oluşmaktadır. Hükümlülere anket uygulanması, kurumun psiko-sosyal biriminde görev yapan bir sosyal çalışmacı ve infaz koruma memurları gözetiminde gerçekleştirilmiştir. Sosyal çalışmacı, anket sorularını hükümlülere tek tek okumuş ve her sorunun açıklamasını yaptıktan sonra yanıtlarını almıştır. Okuma-yazma bilmeyen hükümlülere cezaevi müdürlüğünce görevlendirilen infaz koruma memurları yardımcı olmuştur. Koşulları uyduğu halde araştırmaya katılmak istemeyen hükümlülere anket formu dağıtılmamıştır. Sonuç olarak 399 hükümlü anket çalışmasına katılmış, taksirle adam öldürme suçunu içeren dokuz adet form ve bir adet geçersiz anket formu değerlendirme dışında bırakılmış, toplamda 388 hükümlünün doldurmuş olduğu anket formları incelemeye alınmıştır. Değerlendirmeye alınan anket formları SPSS 16.0 paket programına işlenmiş ve ulaşılan sonuçlar bu program yardımıyla tablolaştırılmıştır. Eğitim düzeyi ve kardeş sayısının suç olgusuyla ilişkisine odaklanmış bulunan söz konusu bu makalenin sayısal bulguları, 21 anket sorusu arasından ilgili değişkenlerin seçilerek yorumlanmasından oluşmaktadır. Katılımcılarının sayısı ve cinsiyetlerine ilişkin dağılım, Tablo 1'de verilmektedir.

Tablo 1: Katılımcıların Sayısı ve Cinsiyetleri

Cinsiyet	Sayı	Oran (%)
Erkek	361	93,1
Kadın	11	2,8
Cevapsız	16	4,1
Toplam	388	100

Yukarıdaki tablo, 460 hükümlüden oluşan evreni temsil edecek sayıya ulaşıldığını göstermektedir. Bu durum, araştırmanın sağlıklı sonuçlara ulaşabilmesi açısından önem taşımaktadır. Araştırmaya katılan hükümlülerin yaş gruplarını gösteren dağılım sonuçları Tablo 2'de verilmektedir.

Tablo 2: Katılımcıların Yaş Grubu

Yaş Grubu	Sayı	Oran (%)
18-25	73	18,8
26-30	99	25,5
31-40	112	28,9
41-50	62	16,0
51-60	25	6,4
61 ve üstü	11	2,8
Cevapsız	6	1,6
Toplam	388	100

Araştırmaya katılan hükümlülerin yüzde 54,4 oranında 26 ve 40 yaşları arasında yoğunlaştıkları görülmektedir. Bu yaştan sonra sayısal oranlar düşmektedir. Aşağıdaki bölümde, araştırma hipotezleri sınanmaktadır.

4. Bulgular

Araştırmanın birinci ve üçüncü hipotezlerini test etmek amacıyla katılımcılara sorulan “Cezaevine girmeden önceki öğrenim durumunuz nedir?” sorusuna verilen yanıtların oluşturduğu dağılım sonuçları Tablo 3’te verilmektedir.

Tablo 3: Öğrenim Durumu

Öğrenim Durumu	Sayı	Oran (%)
Okur-yazar değilim	28	7.2
Okur-yazarım ama ilkokul mezunu değilim	45	11.6
İlkokul mezunuyum	153	39.4
Ortaokuldan terk	49	12.6
Ortaokul mezunuyum	31	8.0
Liseden terk	39	10.1
Lise mezunuyum	21	5.4
Üniversite terk	13	3.4
Üniversite mezunuyum	7	1.8
Cevapsız	2	.5
Toplam	388	100

Yukarıdaki tablodaki veriler, katılımcıların toplamda yüzde 58.2’sinin ilkokuldan daha ileri bir eğitim basamağıyla hiç karşılaşmamış olduğunu göstermektedir. Başka bir sonuç, katılımcıların toplamda yüzde 26.1’inin herhangi bir eğitim kademesinde okumaktayken çeşitli nedenlerle okulunu terk etmiş olmasıdır. Yüzde 26.1 oldukça yüksek bir orandır. Örneğin ortaokulu terk etmiş olanların sayısal oranı, ortaokulu bitirmiş olanların sayısal oranından daha yüksektir. Liseyi terk etmiş olanlar ise liseden mezun olanların neredeyse iki katıdır. Sonuçta ortaya çıkan tablo, hükümlülerin öğrenim düzeyinin eğitim sürecinin ilk basamağında takılı kalmış olduğunu, sonrasında ise hükümlüler arasında okulu terk etmiş olmanın önemli ölçüde yaygın bir durum olduğunu kanıtlamaktadır. Verilerin dağılımı, araştırmamızın birinci ve üçüncü hipotezlerini desteklemektedir. Araştırmamızın

ikinci hipotezine ilişkin sorulan “Siz cezaevine girmeden önce babanızın öğrenim durumu neydi?” sorusuna verilen yanıtların oluşturduğu dağılım sonuçları Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4: Babalarının Öğrenim Durumu

Babanızın öğrenim durumu	Sayı	Oran (%)
Okur-yazar değildi	50	12.9
Okur-yazardı ama ilkokul mezunu değildi	49	12.6
İlkokul mezunuydu	203	52.3
Ortaokuldan terk	19	4.9
Ortaokul mezunuydu	12	3.1
Liseden terk	6	1.5
Lise mezunuydu	11	2.8
Üniversiteden terk	2	.6
Üniversite mezunuydu	5	1.3
Cevapsız	31	8.0
Toplam	388	100

Hükümlülerin babalarının eğitim düzeyinin, hükümlülerin eğitim düzeyinden daha düşük olduğu görülmektedir. İlkokuldan daha yüksek bir eğitim düzeyine adım atmamış babaların oranı toplamda yüzde 77.8’i bulmuştur. Buna karşın, babaların arasında okulu terk etmiş olanların oranı yüzde 7’ye inmiştir. Bu dağılım, Uysal (2008:141)’ın “Ebeveynlerin düşük eğitim düzeyi bazen eğitimi gereksiz görmelerine yol açmakta ve çocuğunu okula göndermemeye itmektedir” yönündeki saptamasını doğrulayıcı niteliktedir. Araştırmamız açısından vurgulanması gereken sonuç ise eğitim düzeyi oldukça sınırlı kalmış babanın, çocuğunu toplumun yararlı bir üyesi durumuna getirme (sosyalleştirme) sürecinde yetersiz kalmış olduğudur. Hükümlülerin annelerinin eğitim durumunu belirlemek amacıyla yöneltilen “Siz cezaevine girmeden önce annenizin öğrenim durumu neydi?” sorusuna verilen yanıtların oluşturduğu Tablo 5, aşağıda verilmektedir.

Tablo 5: Annelerinin Öğrenim Durumu

Annelerin öğrenim durumu	Sayı	Oran (%)
Okur-yazar değildi	127	32.7
Okur-yazardı ama ilkokul mezunu değildi	37	9.5
İlkokul mezunuydu	159	41.0
Ortaokuldan terk	8	2.1
Ortaokul mezunuydu	12	3.1
Liseden terk	5	1.3
Lise mezunuydu	6	1.5
Üniversiteden terk	1	.3
Üniversite mezunuydu	1	.3
Cevapsız	32	8.2
Toplam	388	100

Hükümlülerin annelerinin eğitim düzeyi, babaların eğitim düzeyinden daha düşüktür. İlkokuldan sonrasına adım atmamış annelerin oranı toplamda yüzde 83.2'ye kadar yükselmektedir. Okulu terk etmiş olan anneler ise toplamda yüzde 3.7'ye düşmüştür. Tablo 4 ve Tablo 5'teki dağılım sonuçlarından yola çıkarak, hükümlü ebeveynlerinin önemli bir çoğunlukla ilkokul mezunu olduğu, ayrıca, okur-yazar olmayan ebeveynlerin ve özellikle de annelerin dikkat çekici ölçüde yüksek bir orana ulaşmış olduğu söylenebilir. Sonuç olarak ikinci hipotezimiz doğrulanmış olmakla birlikte, hükümlülerin ilk çocukluk dönemlerinde eğitim düzeyi oldukça düşük ebeveynler eliyle sosyalleştirilmiş oldukları açıklık kazanmaktadır. Araştırmanın kardeş sayısı değişkenini içeren 4. hipotezine ilişkin sayısal dağılım sonuçları Tablo 6'dadır.

Tablo 6: Hükümlülerin Kardeş Sayısı

Kardeş Sayısı	Sayı	Oran (%)
Tek çocuğum	7	1.8
İki kardeşiz	66	17.0
Üç kardeşiz	101	26.0
Dört kardeşiz	71	18.3
Beş kardeşiz	50	12.9
Beşten fazla	92	23.7
Cevapsız	1	.3
Toplam	388	100

Hükümlülerin çoğunluğunu oluşturan yüzde 54.9'u dört ve daha fazla sayıda kardeştir. "Beş ve beşten fazla sayıda kardeşiz" diyenlerin toplamdaki oranı ise yüzde 36.6 ile önemli bir çoğunluk oluşturmaktadır. Benzer deyişle hükümlülerin çoğunun kendisinden başka üç kardeşi daha bulunmaktadır. Bunlar arasında kardeş sayısı olarak "beşten fazlayız" seçeneğini işaretleyen hükümlülerin oranı yüzde 23.7'ye kadar ulaştığına göre, hükümlülerin oldukça kalabalık aile yapılarından gelmiş oldukları kolaylıkla söylenebilir. Tek çocuk olduğunu belirtenlerin yüzde 1.8 kadar düşük bir oranda çıkmış olması dikkat çekicidir. Bu sonuçlar, çocuk sayısındaki artışa bağlı olarak her bir çocuğun üzerindeki ilgi ve denetimin azalacağını, böylece çocuğun sapkın ya da suçlu eylemlere yönelme riskinin yükseleceğini vurgulamış olan Farrington (2006)'un kuramsal yaklaşımını desteklemekte, 4. hipotezimizi ise doğrulamaktadır.

5. Sonuç ve Tartışma

Hiç kuşku yoktur ki, suç yalnızca eğitim düzeyi ya da aile kurumunun yapısal özellikleriyle açıklanabilecek bir olgu değildir. Klasik ve çağdaş suç teorileri suç davranışını yoksulluk, işsizlik, yaş, cinsiyet, kültür çatışması, aile üyeleri ve yakın arkadaşlar arasında suçlu bireylerin varlığı, engellenmişlikten doğan gerilim, medeni durum, göç, etiketlenmiş olmak gibi pek çok değişkenle ilişkilendirerek açıklamaktadırlar. Eğitim ve aile kurumu değişkenlerinin bile suç olgusuyla çok yönlü bir ilişkisi vardır. Ana-baba suçluluğu, kardeş suçluluğu, çocuk yetiştirme tarzları, eğitimin niteliği vs. bu ilişki türlerinden bazılarıdır. Bizim araştırmamızda ise suç olgusuyla ilişkisi kurulan çok sayıdaki değişken arasından yalnızca eğitim düzeyi, okulu terk etmiş olmak ve kardeş sayısı değişkenlerinin suçla ilişkisi sınırlıdır. Ulaşılan bulgular, söz konusu değişkenler ve suç arasında ilişki gören klasik suç teorilerini desteklemektedir.

Çanakkale E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda kalmakta olup, kasten adam öldürme, hırsızlık, kız kaçırma, ırza geçme, yaralama, gasp, uyuşturucu bulundurma, kullanma ve satma, çeşitli parasal dolandırıcılık suçlarından hükümlü bulunan mahkumlarla sınırlı olan araştırmamız, suçluların çok önemli bir bölümünün ilk çocukluk çağlarında hem aile, hem de okul ve öğretmen denetiminden uzak bir sosyalleşme süreci yaşamış olduklarını göstermiştir. Bu yargıya varmamızın nedeni, suçluların genellikle beş ve daha üzeri sayıda çocuğun bulunduğu kalabalık aile yapılarından gelmeleri ve yaygın ölçüde okullarını terk etmiş olmalarıdır. Aile ve eğitim kurumlarının birey üzerinde ilgi ve denetim açısından zayıf kalmış olmasının dışında birey, ilk sosyalleşme sürecini eğitim düzeyi oldukça düşük ya da okuma-yazma becerisi bulunmayan ebeveynlerin yakın etkisi altında geçirmiştir. Hirschi (2002) ve Farrington (2006)'nın suç olgusunu açıklarken kullandıkları yukarıdaki kuramsal yaklaşımları destekleyen bu sonuçlar, bireyin ilk çocukluk döneminde suçlu alt kültür gruplarıyla yakın düzeyde etkileşime geçmiş olması ihtimalini yükseltmektedir. Gerçekten de, anket forumunun 17. sorusunda katılımcılara yöneltilen “cezaevine girmeden önce yakından tanıdığınız arkadaşlarınız arasında suçlu kimseler var mıydı?” sorusuna hükümlülerin yüzde 61.3’ü “evet, vardı” yanıtını vermiştir. Konunun bu yönü, başka bir araştırmanın konusudur.

Araştırmanın önemli sayılabilecek diğer bir sonucu, sosyalleşme sürecinde özellikle eğitilmiş bir annenin önemini ortaya çıkartmış olmasıdır. Yetişme çağındaki birey, yakın çevresiyle olan ilişkilerinde en yakın duygusal desteği annesinden almaktadır. Türk toplumunda halen egemenliğini sürdüren aile ilişkilerinde babanın temel rolü evin geçimini sağlamaksa, annenin temel rolü evini ve çocuklarını korumaktır. Toplumsallaşma döneminde anne, babaya göre çocuğa daha yakındır. Bireyin kişiliğinin ilk izleri, çocuğun anneye olan etkileşim süreci içinde oluşmasına karşın, araştırmamıza göre hükümlülerin anneleri yüzde 32.7 oranında okuma-yazma becerisine sahip olamamıştır. Geriye kalanların arasında yüzde 50’si ise ilkokula hiç gitmemiştir, ilkokulu terk etmiştir ya da ilkokuldan sonra eğitimine devam etmemiştir. Dünyaya, topluma ve diğer insanlara daha sınırlı açılardan bakan eğitimsiz bir annenin ise çocuğunu toplumun yararlı bir üyesi haline nasıl getirebileceği belirsizdir.

KAYNAKÇA

- AKDUMAN, G. ve arkadaşları (2007). Ergen Suçluluğunda Bazı Kişisel ve Ailesel Özelliklerin İncelenmesi, *Türk Ped. Araştırmaları*, 42, 156-161.
- AVCI, M. (2008). Tutuklu Çocuklar Üzerine Bir Araştırma: Çocukların Suça Yönelmesinde Etkili Olan Toplumsal Nedenler ve Çözüm Önerileri, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(1), 49-73.
- CANTÜRK, N. ve KOÇ, S. (2010). Adi Tıp Kurumunda Değerlendirilen Cinsel Suç Sanıklarının Sosyo-Demografik Özellikleri ve Psikiyatrik Profilleri, 63(2), 50-53.

- CÖMERTLER, N. ve KAR, M. (2007). Türkiye’de Suç Oranının Sosyo-Ekonomik Belirleyicileri: Yatay Kesit Analizi, *A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 62(2), 1-17.
- ÇİFTÇİ, E. (2009). Kapkaç Suçundan Hüküm Giyenlerin Toplumsal Alandan Dışlanma Süreçleri, *e-Journal of New World Sciences Academy*, 4(4), 406-421.
- DİNLER, V. ve İÇLİ, T. (2009). Suç ve Yoksulluk Etkiselliği:İsparta Cezaevi Örneği, *Uluslararası Davraz Kongresi*, (Ed.Uysal Arman ve diğerleri), 2469-2486.
- DOLU, O. (2012). *Suç Teorileri*, Ankara:Seçkin Yayıncılık.
- DURUSOY, S. ve arkadaşları (2008). Başlıca Sosyo Ekonomik Sorunlar Suçun Belirleyicisi Olabilir mi?, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(23), 172-201.
- ERDOĞDU, Y. (2005). Suça Yönlendirilen ve Yönlendirilmeyen Çocukların Aile İlişkileri ile Saldırganlık Davranışlarının Karşılaştırılması, *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 12(3), 107-113.
- FARRINGTON, D. (2006). Childhood Risk Factors and Risk-Focussed Prevention, *The Oxford Handbook of Criminology*, (Ed. Maguire M. ve arkadaşları), Oxford University Press.
- GIDDENS, A. (2008). *Sosyoloji*, İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- HİRSCHİ, Travis (2002). *Causes of Delinquency*. New Jersey: Transaction Publishers.
- İÇLİ, T. (1987). Adam Öldürme Olaylarında Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Faktörlerin Önemi, *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 4(2), 21-45.
- İÇLİ, T.G. (2007). *Kriminoloji*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- KIZMAZ, Z. (2004). Öğrenim Düzeyi ve Suç: Suç-Okul İlişkisi Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma, *F.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 14 (2), 291-319.
- KIZMAZ, Z. (2010). Cezaevine Girme Sıklıklarına Göre Suçlular: Karşılaştırmalı Bir Araştırma, *e-Journal of New World Sciences Academy*, 5(4), 571-607.
- KORKMAZ, A. (2007). Sosyo-Ekonomik Statü ve Suç, *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, (2), 97-113.
- SEVİM, S. ve SOYASLAN, Y. (2009). Hırsızlık Suçu Faillerinin Sosyal, Kültürel ve Ekonomik Özellikleri: Elazığ Örneği, *Polis Bilimleri Dergisi*, 11(3), 23-41.
- SEYHAN, D. ve ZİNCİR, H. (2009). Tutuklu/Hükümlü Gençlerin Benlik Saygısı Düzeyleri ile Aile Özelliklerinin İncelenmesi ve Aralarındaki Korelasyonun Belirlenmesi, *Aile ve Toplum Dergisi*, Ekim-Kasım-Aralık, 7-22.
- UYSAL, A. (2008). Okulu Bırakma Sorunu Üzerine Tartışmalar, *Milli Eğitim Dergisi*, 178, 139-149.
- WASSERMAN ve arkadaşları (2003). Risk and Protective Factors of Child Delinquency, *Child Delinquency Bulletin Series*, April, 1-10.